

Кінкаш Мартінко

Божена Нємцова

Була собі одна мати, й мала вона дочку Геленку. Дочка та була страшенна ледащиця. Якось, коли вона, як звичне, байдикуючи, дивилася у вікно, мати взяла її за руку, повела до струмка й почала там каменем бити по пальцях.

Дівчина голосно плакала,

У цей час мимо проїздив князь, господар Червоного замку. Побачивши, що мати дочці пальці відбиває, він спитав, за віщо вона її так карає.

— Та як же мені її не карати, коли вона тільки й уміє, що з конопель золоті нитки прясти,— відповідає мати.

— Ну, якщо вона вміє з конопель золоті нитки прясти, то продайте її мені,— сказав князь.

— З радістю. А скільки за неї дасте?

— Півмірки золота.

— Тоді забирайте! — погодилася мати й віддала князеві дочку.

Посадовив князь дівчину до себе на коня й повіз до свого Червоного замку.

В'їхавши у двір, обоє спішилися. Господар узяв Геленку за руку й завів до однієї з кімнат, де лежала велика, аж під саму стелю, купа прядива. Подав він їй прядку, веретено, показав на коноплі й мовив:

— Якщо з усього цього ти напрядеш мені золотих ниток, я візьму тебе за дружину.

З цими словами він вийшов із кімнати й крутнув ключ у замку.

Геленка гірко заплакала-заридала. І раптом на підвіконні з'явився маленький чоловічок у червоній шапочці й черевичках з якоїсь дивної шкіри.

— Чого це ти так плачеш? — питає він Геленку.

— Ох, бідна я та нещасна! — відповіла йому Геленка.— Як же я можу не плакати, коли мені звелено із цих конопель золотих ниток напряди?! Я ж геть цього не вмію!

— Послухай, що я тобі скажу. Якщо протягом трьох днів ти відгадаєш, як мене звати і з чого мої черевички, я тобі все це спряду і тебе теж цього навчу,— сказав чоловічок засмученій Геленці.

Вона радо погодилася.

Чоловічок криво осміхнувся, взяв веретено й швидко заходився прясти. Всенький день веретено хурчало по кімнаті, купа прядива танула просто на очах, а золотих ниток ставало дедал більше.

Чоловічок прями, прями цілий день, заодно й Геленку навчаючи цієї справи.

Коли почало сутеніти, склав він пряжу й питає Геленку, чи відгадала вона вже, як його звати і з чого пошито його черевички, а коли дівчина відповіла, що не знає, щез у вікні.

Сіла Гелена на лаві під вікном, склала на колінах руки й почала думати-гадати, як усе-таки звати цього чоловічка та з чого пошито його черевички. Думала-гадала, що

вони можуть бути пошиті з такої чи з такої шкіри, сплетені з соломи або з ниток, вилиті з заліза; але ті черевички були з якогось матеріалу, якого вона досі ще ніколи не бачила. А як же звати їхнього власника? Вона думала, що його, либонь, звати Янко або Імрік, хоча він міг бути і Йожко, і Палік!

Сердешна дівчина не знала, що їй чинити, навіть про їжу забула. І раптом із задуми її вирвало гучне зітхання та бідкання:

— Ой лишенько! Я хочу їсти, хочу пити, але ніхто мене, старого та нещасного, не пожаліє!

Визирнула Геленка у вікно й бачить: під ним сидить старенький жебрак.

Узяла вона тоді все їство й пиття, яке їй принесли, і віддала жебракові. Той підкріпився й красно їй подякував.

Геленка звеліла йому прийти завтра знову, потім лягла на коноплі й, не морочачи собі більше голови, як звати того чоловічка, заснула.

Другого дня вранці він знову з'явився в кімнаті, схопив веретено і прях цілісінький день, мов навіжений. Геленка весь час пильно до нього приглядалася, але коли ввечері він запитав, чи відгадала вона, як його звати, вона знову не змогла йому нічого відповісти.

Чоловічок зареготав і щез. Геленка знову сіла край вікна й замислилася, як усе ж таки його можуть звати і з чого на ньому черевички, але їй так і не спало нічого на думку.

Старенький жебрак, як і першого дня, знову з'явився під вікном, і Геленка знову віддала йому свою вечерю, але гірко заплакала, бо завтра мала сказати чоловічкові, як його звати, а вона й досі цього не відгадала. Її мучили страх і тривога, що з нею буде, якщо вона не відгадає.

Жебрак тим часом підживив душу і питає:

— А чого це ти така зажурена, добра дівчино?

Та Геленка не хотіла казати йому про свою гризоту, бо подумала, що він їй однак нічим не зарадить. Але коли старенький запитав її вдруге, що з нею і чи не міг би він їй чимось допомогти, вона розповіла йому про чоловічка, як той пряде з конопель золоту пряжу, як навчає її цієї справи, але натомість вона має відгадати, як його звати і з чого на ньому черевички,— завтра, мовляв, минає строк, а вона так і не може відгадати.

Вислухав її жебрак, закивав головою та й каже:

— Був я сьогодні в лісі й раптом набрів на невелике багаття, довкола якого стояло дев'ять кухликів, а довкола цих кухликів стрибав чоловічок у червоній шапочці й співав: "Маю душку в Червонім замку, на ймення Геленка, вже два вечори не може відгадати, як мене звати, третій настане — моєю стане! Я — Кінкаш Мартінко, а черевички мої — з вошиної шкіри". Мені це видалося дуже дивним, але ти запам'ятай це! — доказав жебрак і зник.

Геленці все це теж видалося дуже дивним, але вона добре запам'ятала, що сказав їй старенький, і спокійнісінько лягла спати.

На третій день уранці чоловічок прийшов знову й швидко сів за прядку, бо пообіцяв

спрясти до вечора всі коноплі. Мабуть, він знав, що впорається з цим, бо до вечора й справді всю пряжу було спрядено і від золотих ниток сяяла вся кімната.

Упоравшись, чоловічок став перед Геленкою й зажадав, аби вона відгадала, як його звати і з чого пошито його черевички. Він підскакував і хихикав, певен, що Геленка нізащо цього не відгадає.

Але Геленка вже знала, що йому відповісти.

— Звати тебе Кінкаш Мартінко. А черевички твої — з вошиної шкіри! — сказала вона, не замислюючись ні на секунду.

Почув це чоловічок і закрутився, наче веретено, почав рвати на собі волосся, бив собою об підлогу й верещав так, аж стіни тремтіли.

— Твоє щастя, що ти відгадала, інакше я розірвав би тебе на дрібні шматочки! — вигукнув він насамкінець і вилетів у вікно, мов злий вітер.

Геленка подякувала в душі старенькому жебракові. Вона радо віддячила б йому, але він більше не з'являвся. Коли князь, господар Червоного замку, пересвідчився в Геленчиній старанності та ще й побачив, яку чудову золоту пряжу вона пряде, то дотримав свого слова і взяв Геленку за дружину.

Тієї золотої пряжі було напрядено стільки, що їй самій до смерті не довелося прясти, і вона була цьому несказанно рада.